

РОЗДІЛ 4

Наукові повідомлення

Економічна природа розвитку підприємства

В. Г. Рогов^і

У статті розглянуто актуальні для України питання розвитку підприємств. Проаналізовано погляди науковців на сутність категорій розвитку та розвитку підприємства. Уточнено зміст розвитку як загальнонаукової категорії, розкрито поняття «розвиток підприємства». Досліджено зміст категорій прогресу, еволюції, генезису, зростання та руху, доведено, що їх не можна ототожнювати з розвитком. Розкрито особливості розвитку суб'єктів підприємництва порівняно з іншими системами. Визначено два підходи до розуміння природи розвитку та розвитку підприємства: перший – широкий підхід, ураховує будь-які зміни, інший – тільки позитивні. Наведено приклади можливого застосування на практиці обох трактувань сутності розвитку підприємств. Запропоновано відносити до розвитку, окрім якісних змін, також кількісні, якщо вони доповнюють якісні, створюючи ефект синергії.

Ключові слова: розвиток, підприємство, зміна, процес, стимулювання.

УДК 330.34

JEL код: O10

Вступ. Головною метою стимулювання суб'єктів господарювання є забезпечення їхнього керованого розвитку. Формування комплексу механізмів та інструментів управління розвитком підприємства повинно спиратися на знання про природу розвитку та його зміст. До цього часу в економічній літературі немає єдності поглядів на визначення категорії «розвиток підприємства». Втім від коректності формулювання сутності поняття залежить розробка стратегії розвитку підприємства.

Постановка проблеми. Дослідженню проблем розвитку підприємств приділяється значна увага з боку вітчизняних та закордонних науковців, серед яких Ансофф І., Акофф Р. Л., Афанасьєв Н. В., Афонін І. В., Бондар Н. М., Гончарук В. А., Єфімова Г. В., Запасна Л. С., Василенко В. О., Кизим М. О., Марущак С. М., Погорєлов Ю. С., Юшкевич О. О., Герасимчук В. Г., Пономаренко В. С., Раєвнева О. В., Хміль Ф. І. та ін. Однак, незважаючи на велику кількість поглядів та підходів, існує неузгодженість щодо розуміння економічного змісту розвитку підприємства.

Метою дослідження є проведення аналізу існуючих трактувань понять «розвиток» та «розвиток підприємства» і формулювання на цій основі їхніх сутнісних характеристик та авторського визначення.

Результати дослідження. Аналіз наведених у табл. 1 визначень свідчить про наявність різних підходів до трактування поняття «розвиток».

^і Рогов В'ячеслав Георгійович, викладач кафедри економіки та організації виробництва, аспірант кафедри економічної теорії Національного університету ім. адмірала Макарова.

© В. Г. Рогов, 2017.



Таблиця 1

Тлумачення поняття «розвиток» [авторська розробка]

Визначення 1	Автор, джерело 2
Процес зміни стану об'єкта поліпшенням (удосконаленням) його характеристик та якісного, кількісного нарощення параметрів	Довбенко В. І. [1].
Вдосконалення чи поліпшення організаційної складової об'єкта або послідовний рух до досконалішого, складного чи розвинутого стану чи реалізації потенційних можливостей	Джой-Метгьюз Дж., Меггинсон Д., Сюрте М. [2]
Процес закономірної зміни, переходу з одного стану в інший, більш досконалий; перехід від старого якісного стану до нового, від простого до складного, від нижчого до вищого	Ожегов С. І. [3]
Розвиток – процес самопросування від нижчого (простого) до вищого (складного), який розкриває внутрішні тенденції будь-якого роду змін різноманітних форм матерій	Віханський О. С., Наумов О. І. [4]
Сукупність змін, що ведуть до появи нової якості, змінюють життєдіяльність системи, її вміння протистояти руйнівним впливам зовнішнього середовища	Тимошенко І. І., Соснін А. С. [5]
Безкінечно симетричний в одних відносинах та асиметричний в інших глибоко діалектичний процес	Урманцев Ю. А. [6]
Незворотна, спрямована, закономірна зміна матерії і свідомості, їх універсальна властивість; в результаті розвитку виникає нова якість, стан об'єкта – його складу і структури	Бакай С. С., Білун С. О., Світлична А. В. [7]
Зміни, що зумовлені об'єктивною необхідністю суспільного поступу; це процес, який є результатом послідовних дій, що поступово приводять організацію до кількісного і якісного зростання. Залежно від динаміки тенденцій кількісних і якісних змін розвиток можна характеризувати як стійкий, поступовий (еволюційний); інтенсивний та стрибкоподібний (революційний)	Ралко О. С. [8]
Розвиток – це в першу чергу зміна, рух. У процесі руху як розвитку створюється нове, необхідне, здатне до самопросування, самовідтворення	Василенко В. О. [9]
Розвиток – процес закономірної зміни, переходу від одного стану до іншого, більш досконалого; перехід від старого якісного стану до нового, від простого до складного, від нижчого до вищого	Азрилиян А. Н. [10]
Поступальна динамічна зміна стану системи	Кучерова О. М. [11]
Особливий тип руху, що характеризує прогресивний характер взаємодії речей	Єрохін С. А. [12]
Безповоротна, спрямована, закономірна зміна системи на основі реалізації внутрішньовластивих їм механізмів самоорганізації	Мельник Л. Г. [13]
Перехід з одного якісного стану до іншого	Масленченков Ю. С. [14]

Продовження табл. 1

1	2
Розвиток, також еволюція, генезис – закономірна зміна матерії і свідомості, їх універсальна властивість; власне «розгортання» до тих пір «згорнутого», виявлення, виявлення речей, частин, станів, властивостей, відносин, які були й раніше, вже були підготовлені, але не були доступні сприйняттю, особливо в сенсі сходження від нижчого і малозначного до вищого і повноцінного. Розвиток буває або екстенсивним, тобто проявом і збільшенням уже наявного, або інтенсивним, тобто виникненням якісно нових форм. З іншого боку, розвиток буває або екзогенним, тобто несправжнім розвитком, обумовленим тільки ззовні, навколишнім світом, або ендогенним, тобто справжнім розвитком, джерело якого знаходиться всередині того, що розвивається	Губский Е. Ф. [15]
Розвиток системи – це процес її переходу з одного стану в інший, що супроводжується зміною її якісних і кількісних характеристик	Шубравська О. В. [16]

Як бачимо, спільним для всіх дефініцій розвитку є розуміння його як процесу, впродовж якого об'єкт зазнає певних змін. Однак не всі науковці одностайні у тому, які зміни варто враховувати. Згідно з першим підходом, до розвитку відносять будь-які зрушення об'єкта: як позитивні, так і негативні. Таким чином, розвиток можна розділити на висхідну та низхідну лінії, відповідно прогрес та регрес. Інша точка зору полягає в урахуванні лише позитивних (прогресивних) змін, що проявляється як створення нового або удосконалення поточного.

Деякі дослідники ототожнюють розвиток із еволюцією або генезисом, що є вельми сумнівним. Поняття «еволюція» походить від латинського *evolutio* – розгортання і означає поступові зміни об'єкта. Водночас розвиток навіть при другому підході, тобто у вужчому розумінні, передбачає також глибокі структурні перетворення – революційні зміни, тому є більш широким поняттям. Що стосується генезису (від грецького *genesis* – походження), то найбільш точно його визначення дає Національна психологічна енциклопедія: «виникнення, походження, у більш широкому розумінні – зародження і наступний процес розвитку, який призвів до певного стану, вигляду, явища» [17]. Таким чином, генезис починається ще до існування об'єкта, раніше, ніж розвиток, який бере початок лише тоді, коли об'єкт уже виник. Далі генезис та розвиток являють собою єдиний процес змін об'єкта до певного моменту, що розглядається. Проте генезис не існує в майбутньому часі, тому щодо прогнозування, управління, стимулювання доречно використовувати виключно поняття розвитку.

Ю. С. Погорелов розглядає поняття еманациї, експлікації та діахронії і доводить, що жодне з них також не можна використовувати як заміну розвитку, всі вони є лише його частковими випадками [18]. Науковець додає, що більш широким поняттям, ніж розвиток, є рух у характеристичному розумінні: всякий розвиток є рухом, але не будь-який рух є розвитком. Зазначена думка є поширеною, проте дискусійною. Зокрема, автор «Загальної теорії розвитку» професор В. О. Босенко вважає, що рух здійснюється завжди як розвиток, обидва ці поняття взагалі є однаково гранично широкими і пояснюють, в сутності про одне і те ж, тільки розкривають це «одне і те ж» із різних

боків: «рух» відображує спосіб існування, форму буття, атрибут матерії, тоді як поняття «розвиток» відбиває характер руху, взаємодії, рух з боку законів, за яким він узагалі, а не лише та чи інша його форма, реалізується [19].

Зазначені два погляди на розуміння розвитку можна спостерігати і щодо економічних систем, зокрема підприємств (табл. 2). Одна група науковців, зокрема І. О. Богатирьов, Т. Коно, В. М. Кошельник, Т. Б. Надтока, Л. Р. Прийма, К. І. Ткач, Б. Л. Кучин, дотримуються широкого підходу, враховуючи будь-які зміни підприємства. Інші, серед яких А. Р. Затхей, Ф. І. Хміль, Е. М. Коротков, В. А. Забродський, Н. А. Кизим, Н. В. Афанасьєв, О. В. Кот, О. О. Павлюк, М. Х. Мескон, Ю. С. Погорелов, Н. М. Бондар, Л. А. Базилевич, Ю. А. Плугіна, О. О. Юшкевич, О. В. Мазоренко, О. В. Раєвнева, В. А. Василенко, Є. Д. Коршунова, Л. Д. Гительман, А. В. Черних, В. С. Пономаренко, А. Хиршман, зважають лише на позитивні зміни (виключно якісні або якісні та кількісні).

Таблиця 2

Тлумачення поняття «розвиток підприємства» [авторська розробка]

Визначення 1	Автор, джерело 2	Коментар 3
Процес цілеспрямованої зміни в часі економічних, технічних, організаційних чи соціальних параметрів організаційно-економічної системи, що передбачає комплекс певних дій для забезпечення поставленої мети. Розвиток – набуття потенціалу для покращання техніко-економічних та соціальних характеристик функціонування підприємства. Розвиток як економічна категорія визначається метою, цілями та засобами	Затхей А. Р. [20]	Вважаємо, що, по-перше, розвиток полягає не тільки у набутті потенціалу, але і в його використанні. По-друге, визначення стосується дій для досягнення цілей, а не їх результатів, які часто відхиляються від поставленої мети
Зміна умов існування організації в часі	Коно Т. [21]	Найбільш лаконічне визначення, проте, на наш погляд, зміна умов існування є не процесами розвитку, а їхнім результатом
Сукупність процесів, змін, за допомогою яких підприємство має змогу перейти з одного якісного стану до іншого, більш досконалого	Кот О. В., Павлюк О. О. [22]	Розкриває сутність не безпосередньо розвитку, а його передумов
Трансформаційний процес закономірних якісно-кількісних фазових змін економічної системи в довготривалому періоді, які відбуваються з мобілізацією обмежених економічних ресурсів під дією боротьби співвідношень потреб та інтересів суспільства, що підпорядковані впливу загальних і часткових економічних законів, які діють лише в умовах бізнес-середовища з його виробничо-господарськими відносинами та відображають причинно-наслідкові зв'язки соціально-економічних явищ для досягнення іншого стану системи, який матиме вищу опірність дестабілізуючому впливу зовнішнього середовища, вищий рівень ефективності функціонування та забезпечить її високу життєздатність у поточній, середньо- та довгостроковій перспективі	Кошельник В. М. [23]	Розвиток може відбуватися не тільки в довгостроковому, але й у короткостроковому періоді

Продовження табл. 2

1	2	3
Сукупність процесів кількісних та якісних змін у діяльності підприємства, які приводять до поліпшення його стану шляхом збільшення потенціалу підприємства, адаптації до зовнішнього середовища та внутрішньої інтеграції, що сприяє підвищенню здатності підприємства протидіяти негативним впливам зовнішнього середовища та його життєздатності	Погорелов Ю. С. [18]	Вузьке розуміння. Розвиток передусім характеризується якісними змінами, лише кількісні покращання без якісних становлять зростання, а не розвиток
Впорядкованість, узгодженість, взаємодія більш або менш диференційованих або автономних частин цілого обумовлені його будовою з метою досягнення кращого поєднання елементів структури, що посилює, підвищує вихідні показники системи порівняно з показниками попереднього етапу її функціонування, тобто сприяє вилученню потенційної енергії в новому стані	Юшкевич О. О. [24]	Якщо визначення Затхя А. Р. стосувалося лише набуття потенціалу підприємства, то така дефініція, навпаки, враховує лише використання, але ігнорує його формування
Сукупність трансформаційних процесів на підприємстві, які відбуваються під впливом зовнішнього та внутрішнього середовища та виражаються у якісній зміні складу, структури та способу функціонування й спрямовані на досягнення глобальних цілей підприємства	Мазоренко О. В. [25]	Результат розвитку часто відхиляється від поставлених цілей
Процес закономірного переходу з одного якісного стану до іншого, який забезпечує конкурентні переваги виробництва та своєчасну його переорієнтацію на інші ринки	Гительман Л. Д. [26]	Занадто звужене визначення, стосується лише виробничого та маркетингового розвитку і не враховує управлінський, комунікаційний, трудовий розвиток тощо
Виділена в складі підприємства система, в якій об'єднані процеси, що ведуть до кількісних та якісних змін у всіх функціональних галузях підприємства, а також запускаються механізми самоорганізації оперативного управління розвитком	Пономаренко В. С. [27]	Зазвичай розвиток не є системою, а лише сукупністю процесів
Зрушення, що призводить до порушення економічної рівноваги всього підприємства або окремих його підсистем, що мають позитивну роль, оскільки вони стимулюють проведення заходів, спрямованих на виправлення невірноваженого стану систем	Хиршман А. [28]	Вузьке розуміння. До розвитку належать як процеси порушення економічної рівноваги, так і впровадження заходів із виправлення невірноваженого стану систем

Вважаємо, що обидва трактування мають право на існування, проте кожне з них потрібно застосовувати залежно від ситуації. Наприклад, аналізуючи вже досягнуті результати підприємства в динаміці, доцільно використовувати перший, широкий підхід. Водночас під час планування, стимулювання доречним буде врахування розвитку у вузькому розумінні, тобто лише тих змін, за допомогою яких підприємство матиме змогу перейти до кращого стану. Проте в цьому випадку варто зважати на те,

що при швидкому прогресі можна втратити стійкість й обережність, а при регресі можна позбутися відмерлих частин організації [29]. С. П. Дунда виділяє такі елементи наведеного розвитку: якісні та кількісні зміни, спрямований процес, адаптація до зовнішнього середовища, здатність чинити опір дестабілізуючому впливу факторів зовнішнього середовища, протиріччя, покращення, довгостроковість, нарощення внутрішнього та зовнішнього потенціалу підприємства, інтеграція підприємства, підвищення ефективності діяльності підприємства, забезпечення конкурентних переваг [30].

Однак розвиток підприємств має суттєві особливості порівняно з іншими системами. Якщо розвиток більшості об'єктів є іманентним процесом, джерело якого укладено всередині [31], то будь-яке підприємство є відкритою системою і розвивається не автономно, а в безпосередньому зв'язку із оточенням. Таким чином, основним чинником розвитку підприємства є його зовнішнє середовище. Окрім того, на відміну від процесів економічного зростання, що передбачають лише кількісні зміни, розвиток підприємств характеризується насамперед якісними змінами. Більш того, багато науковців, наприклад, Л. А. Базилевич, Ю. А. Плугіна тощо, вважають, що до розвитку належать тільки якісні зрушення. На нашу думку, кількісні зміни все-таки можна відносити до розвитку навіть у вузькому розумінні, проте лише в тому випадку, коли вони доповнюють якісні, створюючи ефект синергії.

Г. В. Сфімова та С. М. Марущак зазначають, що підприємство як система одночасно перебуває в процесі розвитку і процесі функціонування, яке являє собою реалізацію в часі та просторі його призначення [32]. На думку О. В. Раєвської, процес функціонування відображає діяльність підприємства з досягнення конкретної мети, а процес його розвитку передбачає продукування нових цілей залежно від мінливих умов, а також створення умов для переходу від однієї мети до іншої [33].

Отже, на наш погляд, у широкому розумінні розвиток підприємства являє собою незворотний, спрямований, закономірний процес, який є сукупною безперервною та послідовною зміною результатів або станів підприємства в часі та просторі на кількісно і якісно інший за попередній, позитивний або негативний за напрямом. У вузькому розумінні розвитком підприємства є сукупність якісно-кількісних змін під впливом факторів внутрішнього і зовнішнього середовища, спрямована на перехід підприємства у новий стан, кращий за попередній.

Висновки і перспективи подальших наукових розробок. Розвиток підприємства є складним та багатограним поняттям. Наразі в науковій літературі зустрічаються два розуміння його сутності. Перший – широкий підхід, який варто використовувати під час аналізу результатів підприємства у динаміці, передбачає будь-які його зміни. Проте в контексті стимулювання розвитку підприємств або планування їхньої діяльності доцільно застосовувати інше трактування, що враховує тільки позитивні зміни суб'єкта підприємництва.

Література

1. *Довбенко, В. І.* Перспективні проблеми розвитку підприємств / В. І. Довбенко // П'ятнадцять щорічник наукових праць: Соціально-економічні дослідження в перехідний період. – Львів, 2003. – С. 500.
2. *Joy-Matthews J.* Human Resource Development / Joy-Matthews J., Megginson D., Surtees M. – the 3-rd edition, London, 2004. – 6 p.

3. *Ожегов, С. И.* Толковый словарь русского языка / С. И. Ожегов; под ред. проф. Л. И. Скворцова. – 27-е изд. испр. – М. : ООО «Издательство Оникс»: ООО «Издательство «Мир и образование», 2010. – С. 519.
4. *Виханский, О. С.* Менеджмент : учебник / О. С. Виханский, А. И. Наумов. – [3-е изд.]. – М. : Гардарики, 1999. – С. 9.
5. *Тимошенко, И. И.* Менеджмент организации / И. И. Тимошенко, А. С. Соснин. – К. : ЕУФИМБ, 2001. – С. 121.
6. *Урманцев, Ю. А.* Симметрия и асимметрия развития / Ю. А. Урманцев // Сознание и физическая реальность. – 1997. – Том 2. – № 2. – С. 80–83.
7. *Бакай, С. С.* Словник з теорії організації : навч. посіб. / С. С. Бакай, С. О. Білун, А. В. Світлична. – Полтава, 2002. – С. 108.
8. *Ралко, О. С.* Еволюція поняття «організаційний розвиток підприємства» / О. С. Ралко // Наукові праці НУХТ. – 2010. – № 36. – С. 38–41.
9. *Василенко, В. А.* Менеджмент устойчивого развития предприятий : монография / Василенко В. А. – К. : ЦУЛ, 2005. – С. 363.
10. *Большой экономический словарь*; под ред. А. Н. Азриляна. – М. : Институт новой Экономики, 1998. – С. 542.
11. *Кучерова, Е. Н.* Современный подход к устойчивому развитию предприятия / Е. Н. Кучерова // Вестник ОГУ, 2007. – № 9 (73). – С. 76–81.
12. *Єрохін, С. А.* Структурна трансформація національної економіки (теоретико-методологічний аспект) : монографія / С. А. Єрохін. – К. : Світ знань, 2002. – С. 35.
13. *Мельник, Л. Г.* Основи стійкого розвитку : навчальний посібник / Л. Г. Мельник. – Суми : ВТД «Університетська книга», 2008. – С. 20.
14. *Маслеченков, Ю. С.* Технология и организация работы банка: теория и практика / Ю. С. Маслеченков. – М. : Дека, 1998. – С. 419.
15. *Философский энциклопедический словарь* / ред.-сост. Е.Ф. Губский и др. – М. : ИНФРА-М, 2009. – 569 с.
16. *Шубравська, О. В.* Сталий економічний розвиток: поняття і напрямки дослідження / О. В. Шубравська // Економіка України. – 2005. – № 1. – С. 36–42.
17. *Национальная психологическая энциклопедия* [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://vocabulary.ru/dictionary/44/word/genezis>.
18. *Погорелов, Ю. С.* Развитие предприятия: понятия та види [Электронный ресурс] / Ю. С. Погорелов. – Режим доступа : <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/36617/21-Pogorelov.pdf>.
19. *Босенко, В. А.* Всеобщая теория развития / В. А. Босенко. – К., 2001. – С. 86.
20. *Затхей, А. Р.* Особенности планирования развития вітчизняних промислових підприємств / А. Р. Затхей // Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку: [збірник наукових праць]; відп. ред. О. Є. Кузьмін. – Львів : Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2001. – № 436. – С. 31–35.
21. *Коно, Т.* Стратегия и структура японских предприятий / Т. Коно. – М. : Экономика. – 1987. – 128 с.
22. *Кот, О. В.* Визначення сутності поняття «розвиток підприємства» / О. В. Кот, О. О. Павлюк // Бізнес Інформ. – 2013. – № 8. – С. 256–261.
23. *Кошельник, В. М.* Систематизація чинників впливу на розвиток сільськогосподарських підприємств / В. М. Кошельник // Держава та регіони. Серія : Економіка та підприємництво. – 2014. – № 4. – С. 91–96.
24. *Юшкевич, О. О.* Систематизація поглядів до теорії розвитку підприємства як відкритої системи / О. О. Юшкевич // Вісник Житомирського державного технологічного університету: науковий журнал. Серія: Економічні науки. – 2011. – № 2 (56). – Ч. 2. – С. 179–183.
25. *Мазоренко, О. В.* Формування моделі функціонування та розвитку підприємства [Електронний ресурс] / О. В. Мазуренко. – Режим доступа :

- http://www.repository.hneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/7493/1/Формування%20моделі%20функціонування%20та%20розвитку%20підприємства_Мазоренко.pdf.
26. *Гительман, Л. Д.* Преобразующий менеджмент: Лидерам реорганизации и консультантам по управлению : учебное пособие / Л. Д. Гительман. – М. : Дело, 1999. – 496 с.
 27. *Пономаренко, В. С.* Стратегія розвитку підприємства в умовах кризи : монографія / В. С. Пономаренко, О. М. Тридід, М. О. Кизим. – Х. : Видавничий дім «ІНЖЕК», 2003. – С. 10.
 28. *Хиршман, А.* Теория развития: кейнсианские модели становления рыночной экономики / А. Хиршман // Вопросы экономики. – 2000. – № 6. – С. 137–156.
 29. *Перебийніс, В. І.* Організаційний розвиток підприємств: теоретичні та практичні аспекти : монографія / В. І. Перебийніс, А. В. Світлична. – Полтава : РВВ ПУСКУ, 2008. – С. 7.
 30. *Дунда, С. П.* Теоретичні підходи до визначення поняття «Розвиток підприємства» [Електронний ресурс] / С. П. Дунда. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/ppei/2011_32/Dunda.pdf.
 31. *Запасна, Л. С.* Економічна сутність розвитку підприємства / Л. С. Запасна // Культура народів Причорномор'я. – 2007. – № 96. – С. 33–37.
 32. *Єфімова, Г. В.* Планування безпечного розвитку підприємства на основі результатів діагностики рівня його економічної безпеки [Електронний ресурс] / Г. В. Єфімова, С. М. Марущак // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2013. – № 3 (8). – С. 43–49. – Режим доступу : <http://economics.opu.ua/files/archive/2013/n3.html>.
 33. *Расвнева, О. В.* Управління розвитком підприємства: методологія, механізми, моделі : монографія / О. В. Расвнева. Харк. нац. екон. ун-т, Н.-д. центр індустр. проблем розвитку. – Наук. вид. – Х. : ІНЖЕК, 2006. – 493 с.

Отримано 03.05.2017 р.

Экономическая природа развития предприятия

Вячеслав Георгиевич Рогов*

** преподаватель кафедры экономики и организации производства,
аспирант кафедры экономической теории
Национального университета кораблестроения им. адмирала Макарова,
пр. Героев Украины, 9, г. Николаев, 54025, Украина,
тел.: 0973755856, e-mail: viacheslav.rogov@nuos.edu.ua*

В статье рассмотрены актуальные для Украины вопросы развития предприятий. Проанализированы взгляды ученых на сущность категорий развития и развития предприятия. Уточнено содержание развития как общенаучной категории, раскрыто понятие «развитие предприятия». Исследовано содержание категорий прогресса, эволюции, генезиса, роста и движения, доказано, что их нельзя отождествлять с развитием. Раскрыты особенности развития субъектов предпринимательства по сравнению с другими системами. Определены два подхода к пониманию природы развития и развития предприятия: первый – широкий подход, учитывающий любые изменения, другой – исключительно положительные. Приведены примеры возможного применения на практике обеих трактовок сущности развития предприятий. Предложено относить к развитию, кроме качественных изменений, также количественные, если они дополняют качественные, создавая эффект синергии.

Ключевые слова: развитие, предприятие, изменение, процесс, стимулирование.

*Mechanism of Economic Regulation, 2017, No 3, 85–94
ISSN 1726-8699 (print)*

The Economic Nature of Corporate Development

VIACHESLAV H. ROGOV*

*Tutor, postgraduate student, department of Business Economics and Production Management,
Admiral Makarov National University of Shipbuilding,
Heroyiv Ukrayini Avenue, 9, Mykolaiv, 54025, Ukraine
phone: 0973755856, e-mail: viacheslav.rogov@nuos.edu.ua

Manuscript received 03 May 2017

The topical issues of corporate development are considered. Scholars' views on the essence of development and corporate development categories are analyzed. The content of development as the general scientific category is specified. The corporate development concept is disclosed. The content of categories of progress, evolution, genesis, growth and movement is researched and proved that they cannot be equated with development. The features of corporate development compared to development of the other systems are disclosed. Two approaches to understanding the nature of development and the corporate development are determined. The first, broad approach takes into account any changes, the other – only positive ones. The examples of possible practical use of both approaches are given. Not only the qualitative changes but also the quantitative ones are suggested to be considered in development if they complement each other, creating synergy.

Keywords: development, enterprise, change, process, stimulation.

JEL Code: O10

Tables: 2; References: 33

Language of the article: Ukrainian

References

1. Dovbenko, V. I. (2003). Perspektivni problemy rozvytku pidpriemstv [Future problems of enterprises]. *Socialno-ekonomichni problemi rozvytku pidriyemstv*, 2, 500.
2. Joy-Matthews J., Megginson D., Surtees M. (2004). *Human Resource Development*. London.
3. Ozhegov, S. I. (2010). *Tolkovyy slovar russkogo yazyka* [The explanatory dictionary of the Russian language]. Moscow, Onyx: Mir i obrazovaniye.
4. Vikhanskiy, O. S., Naumov A. I. (1999). *Menedzhment* [Management] (3d ed.). Moscow: Gardariki.
5. Timoshenko, I. I., Sosnin A. S. (2001). *Menedzhment organizatsii* [Corporate management]. Kyiv: EUFIMB, 121.
6. Urmantsev, Yu. A. (1997). Simmetriya i asimmetriya razvitiya [Symmetry and asymmetry of development]. *Soznaniye i fizicheskaya ryealnost*, 2, 80–83.
7. Bakay, S. S., Bilun, S. O., Svitlichna, A. V. (2002). *Slovnnyk z teorii orhanizatsii* [The dictionary of organizational theory]. Poltava.
8. Ralko, O. S. (2010). Evoliutsiia poniattia orhanizatsiinyi rozvytok pidpriemstva [The evolution of the concept of the organizational development of the enterprise]. *Naukovi pratsi NUHT*, 36, 38–41.
9. Vasilenko, V. A. (2005). *Menedzhment ustoychivogo razvitiya predpriyatiy* [Management of sustainable corporate development]. Kyiv: TsUL.
10. Azriliyan, A. N. (1998). *Bolshoy ekonomicheskyy slovar* [Great dictionary of economics]. Moscow: Institut novoy ekonomiki.
11. Kucherova, E. N. (2007). Sovremennyy podkhod k ustoychivomu razvitiyu predpriyatiya [Modern approach to corporate sustainable development]. *Vestnik OGU*, 9 (73), 76–81.
12. Yerokhin, S. A. (2002). *Strukturna transformatsiia natsionalnoi ekonomiky (teoretyko-metodolohichniy aspekt)* [Structural transformation of the national economy]. Kyiv: Svit znan, 35.
13. Melnyk, L. G. (2008). *Osnovy stiikoho rozvytku* [The foundations of sustainable development]. Sumy: VTD “Universitetska kniga”.

14. Maslechenkov, Yu. S. (1998). *Tekhnologiya i organizatsiya raboty banka: teoriya i praktika* [Technology and organization of work of the bank]. Moscow, Deka, 419.
15. Gubskiy, Ye. F. (2009). *Filosofskiy entsiklopedicheskiy slovar* [Philosophical encyclopedic dictionary]. Moscow: INFRA-M.
16. Shubravska, O. V. (2005). Stalyi ekonomichnyi rozvytok: poniattia i napriamky doslidzhennia [Sustainable economic development: concepts and research areas]. *Economy of Ukraine*, 1, 26–41.
17. *National Psychological Encyclopedia*. Retrieved from <http://vocabulary.ru/dictionary/44/word/genezis>.
18. Pogoryelov, Yu. S. (2006). *Rozvytok pidpryiemstva: poniattia ta vydy* [Corporate development: concept and types]. Retrieved from <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/36617/21-Pogorelov.pdf>.
19. Bosenko, V. A. (2001). *Vseobshchaya teoriya razvitiya* [General theory of development]. Kyiv.
20. Zathhey, A. R. (2001). Osoblyvosti planuvannia rozvytku vitchyznianykh promyslovykh pidpryiemstv [Development planning features of domestic enterprises]. *Management i pidpryemnistvo v Ukrayini*, 436, 31–35.
21. Kono, T. (1987). *Strategiya i struktura yaponskikh predpriyatiy* [Strategy and structure of Japanese enterprises]. Moscow: Ekonomika.
22. Kot, O. V., Pavlyuk, O. V. (2013). Vyznachennia sutnosti poniattia «rozvytok pidpryiemstva» [Defining the essence of the concept “enterprise development”]. *Biznes Inform*, 8, 256–261.
23. Koshelnik, V. M. (2014). Systematyzatsiia chynnykiv vplyvu na rozvytok silskohospodarskykh pidpryiemstv [Systematization of factors influencing the development of farms]. *Derjava i rehioni: ekonomika ta pidpryemnistvo*, 4, 91–96.
24. Yushkevich, O. O. (2011). Systematyzatsiia pohliadiv do teorii rozvytku pidpryiemstva yak vidkrytoi systemy [Systematization of views to the corporate development theory as on open system]. *Visnik Zhytomyrskoho derzavnoho tekhnolohichnoho universitetu*, 2(56), 179–183.
25. Mazorenko, O. V. (2008). *Formuvannia modeli funktsionuvannia ta rozvytku pidpryiemstva* [Building the model of enterprise functioning and development]. Retrieved from http://www.repository.hneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/7493/1/Формування%20моделі%20функціонування%20та%20розвитку%20підприємства_Мазоренко.pdf.
26. Gitelman, L. D. (1999). *Preobrazuyushchiy menedzhment: Lideram reorganizatsii i konsultantam po upravleniyu* [Transformative management: for leaders of reorganization and management consultants]. Moscow: Delo.
27. Ponomaryenko, V. S. (2003). *Stratehiia rozvytku pidpryiemstva v umovakh kryzy* [Corporate development strategy in crisis]. Kharkiv: INJEK.
28. Khirshman, A. (2000). *Teoriya razvitiya: keynsianskiye modeli stanovleniya rynochnoy ekonomiki* [Development theory: Keynesian models of market economy formation]. *Voprosi ekonomiki*, 6, 137–156.
29. Perebiynis, V. I., Svitlichna, A. V. (2008). *Orhanizatsiyni rozvytok pidpryiemstv: teoretychni ta praktychni aspekty* [Organizational development of enterprises: theoretical and practical aspects]. Poltava: RVV PUSKU.
30. Dunda, S. (2011). *Teoretychni pidkhody do vyznachennia poniattia «Rozvytok pidpryiemstva»* [Theoretical approaches to the definition of the corporate development]. Retrieved from http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/ppei/2011_32/Dunda.pdf.
31. Zapasna, L. S. (2007). Ekonomichna sutnist rozvytku pidpryiemstva [The economic essence of the corporate development]. *Kultura narodiv Prichernomoria*, 96, 33–37.
32. Yefimova, H. V., Marushchak, S. V. (2013). Planuvannia bezpechnoho rozvytku pidpryiemstva na osnovi rezultativ diahnozyky rivnia yoho ekonomichnoi bezpeky [Secure development planning of the enterprise on the basis of its economic security diagnosis]. *Ekonomika: ryealiyi chasu*, 3(8), 43–49. Retrieved from <http://economics.opu.ua/files/archive/2013/n3.html>.
33. Rayevnyeva, O. V. (2006). *Upravlinnia rozvytkom pidpryiemstva: metodolohiia, mekhanizmy, modeli* [Corporate development management]. Kharkiv: INJEK.